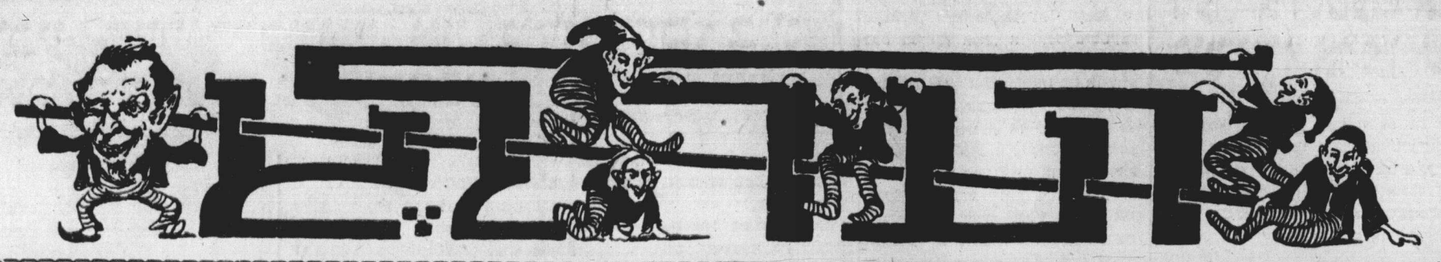

נאַפּאָלעאָן און רבי יוספ'ל לאַקש

(א פאָלקס מעשה'לע אביסעל צונערויכט און איבערדערצעהלט)

— פון — יהושע זינגער

ווענען נאַפּאָלעאָן דעם גרויסען גע־הען ארום זעהר פיעל שעהנע פאָלקס־מעשה'לאך. איינע פון זיי, וועלכע אין פארמישט מיט אונז אידען, וועל איך אייך דאָ איבערדערצעהלען.

ווען זיין אַרמיי אין רוסלאַנד, האָט ביי דער טייך בערעזינא (מינסקער גוב.) געליטען איהר שרעקליכע מפּלה, האָט ער זיך אליין שטילערהייד אָפּגערוקט, אום צו קענען אנטלויפען נאָך פאריז.

אריינקומענדיג אין א נאָהענטער אי־דישער שטעדטעל, וואו עס איז געשטאַ־נען א סאָמטניע קאַזאַקען, האָט איהם דער קאַזאַקען־קאָמאַנדיר גלייך דערקאָנט און איהם אָנגעכאַפּט.

נאַפּאָלעאָן האָט זיך ארויסגעריסען פון זיינע הענד און אנטלאָפען. דער קאָ־מאַנדיר האָט איהם א קליינע ווייילע נאַכגעגעבען, אָבער זעהנענדיג, אז יענער איז פלינקער פון איהם און ער וועט איהם ניט קענען כאַפּען, האָט ער זיך צוריקגעקעהרט. ארויסגערופען די נאַנצע סאָמטניע קאַזאַקען, זיי צוטיילט אין אַב־טיילונגען פון צעהן און ארויסגעשיקט איבערן שטעדטעל איהם אויפצוזוכן.

נאַפּאָלעאָן איז דערווייל אריינ־געלאָפען אין דער הויז פון דעם רב פון שטעדטעל, וועלכער האָט געהייסען ר' יוספ'ל לאַקש. ער האָט דערצעהלט דעם רב, אז ער איז דער פראַנצויזישער קייסער, די קאַזאַקען יאָגען איהם. זיי וועלען געוויס באַלד אריינגעהן אויך דאָ אין הויז איהם זוכען, און אז זיי וועלען איהם געפינען וועט מען איהם שיסען, מילא דער שיסען ווי דער שיסען, אָבער די שאַנדע איז נאָך גרעסער ווי דער שי־סען, אלזא זאָל ער איהם טאָן א טובה, אויסבאַהאַלטען אין ראַטעווען פון טויט.

דער רב האָט א ווייל געטראַכט, דאַן האָט ער א זאָג געטאָן: זעהר גוט! אזוי ווי דו ביסט א מלך של חסד, טוסט גוטעס מיט די אידען פון דיין לאַנד, וועל איך דיר פרוכטיגן ראַטעווען, און השם יתברך וועט אונז זיין צו הילף!

* * *

דער רב האָט יעצט געהייסען נאַפּאָ־לעאָנען אויסטאָן זיינע קלײדער, און ער האָט איהם געגעבען אָנטאָן דעם רב'ס אלטע קלייד ער. נאָכהער האָט ער אריינ־גענומען די שטרוי פון בעט, זיי אויס־געשפרייט אויף דער פּאַראָגע און גע־הייסען נאַפּאָלעאָנען זיך לייגען אויף זיי און זיך מאַכען ווי געשטאַרבען.

ער האָט איהם איבערגעדעקט מיט א ווייסעל ליילאך. אוועקגעשטעלט צוויי לייכטער מיט אָנגעצונדענע ליכט פון צוקאָפּענס, צוויי לייכטער מיט ליכט פון צופוסונס, און אליין האָט ער זיך אוועקגעזעצט אויף א שטוהל נעבען איהם מיט א תהלים אין האַנד און גע־זאָגט און געקלאָגט.

* * *

אין א פערטעל שטונדע ארום אין אריינגעקומען אן אפיציר מיט צעהן קאַזאַקען. ער האָט א קוק געטאָן אויף דעם רב, וואָס זיצט און וויינט און גע־פרעגט:

"איז ניט אריין דאָ אין הויז א פראַנצויזישער אָפיציר?"

"ניין, מיין הער."

"ווער ליגט דאָ?"

"דאָס איז מיין געשטאַרבענער קראַנקער ברודער. מיט א שטונדע צו־ריק איז ארויס זיין כשר'ע, הייליגע נשמה. אזוי ווי עס איז שוין פאַרנאַכט, און גראָבען א קבר איז ווינטער זעהר שווער, וועט ער שוין מוזען אזוי דאָ ליגען בין מאָרגען ביז מען וועט איהם קענען בעגראָבען צו קבר ישראל."

דער אָפיציר האָט אָפּגעדעקט די ליי־לאך, און זעהענדיג, אז דער מאַן וואָס ליגט טראָטן א פאַרשמעלצטען לאַנגען טלית קטן מיט ציצית, האָט ער בלויז מיט דעם שפּיץ פון זיין שווערד עטליכע מאָל אָנגערירהרט די הויליע דאָלאָניעס פון די פיס, און אזוי ווי זיי האָבען זיך ניט באַוואויזען, האָט ער צוריק איבער־געדעקט די לייכאך און געהייסען די קאַזאַקען זוכען אין אלמער און אויפ'ן בודדים, און אזוי ווי זיי האָבען קיינעם ניט געפונען זיינען זיי אוועק.

נאַטירליך האָט זיך דער בר־מינן באַלד אויפגעהויבען פון דער ערד. ער האָט זיך ארומגעוואַשען, אָנגעטאָן צו־ריק זיינע קלייד ער. דער רב האָט איהם געגעבען גוטע זאַכען מיט שנאַפּס צו דערקוויקען זיין הארץ, און ווען עס איז גוט פינסטער געוואָרען האָט ער זיך האַרציג געזעגענט מיט'ן רב און אין אוועק.

"איך וועל אייך די טובה קיינמאָל ניט פאַרגעסען, רבי!" האָט נאַפּאָלעאָן אויסגערופען איהם וואַרים דריקענדיג די האַנד, "ביי דער ערשטער צעלעגענהייט, וואָס איך וועל נאָר האָבען, וועל איך אייך באַצאָהלען!"

אַן ער האָט געהאַלטען זיין וואָרט.

* * *

באַלד ווי ער איז צוריק ארויף אויף זיין טראָהן, האָט ער די ערשטע זאַך געשיקט א דעלעגאַציע נאָך רוסלאַנד, זיי זאָלען אויסגעפינען אויב דער רב לעבט נאָך, און אויב יא, זאָל מען איהם ברענגען נאָך פאריז.

ווען רבי יוספ'ל לאַקש איז אָנגעקו־מען אין פאריז, האָט איהם נאַפּאָלעאָן אויפגעשטעלט די תליה! צעהן מינוט צייט זאָל דער רב שטעהן הויך ביי דער תליה מיט דער פעטליע ארום האַלז! און פונקט ווי דער זייגער וועט שלאָגען צוועלף זאָל ער געהאַנגען ווערען!"

דער אלטער רב איז געפאַלען דעם קייסער צו די פיס:

"אדוני מלך! איך האָב דיר חלילה ניט געמיינט באַליידיגען, פאַרקעהרט, איך האָב בלויז געוואָלט דיר צוליעב טאָן און עפּעס פאַרלאַנגען. טהו מיט מיר א חסד!"

"קיינע חסדים! פאַר אזא חוצפה מוזטו הענגען!" האָט דער קייסער גע־דונערט.

"אָבער ארזני מלך, טהו מיט מיר א חסד, און לאָז מיר כאָטש זאָגען ווידוי!" האָט זיך דער רב געבעטען.

"קיינע חסדים! פאַר אזא חוצפה מוז מען דיר הענגען אָהן ווידוי!"

באַלד איז ארויסגעגאַנגען אן אפיציר און געמאָלדען:

"די תליה איז שוין גרייט!"

"נעהמט איהם!" האָט א רונער גע־טאָן דעם קייסער'ס באַפעהל.

אן אבטיילונג גווארדיע זעלנער האָ־בען גלייך אָנגעטאָן דעם אלטען רב קיי־סען, איהם ארויסגעפיהרט אויפ'ן הויף, און אוועקגעשטעלט הויך ביי דער תליה, און ארויפגעלייגט די פעטליע אויפ'ן האַלז.

ווי דער זייגער האָט אָנגעפאַנגען שלאָגען צוועלף, איז ארויס נאַפּאָלעאָן אויף'ן הויף, און געהייסען מען זאָל אראָפּנעהמען פון איהם די פעטליע און אראָפּלאָזען.

דער אלטער רב איז יעצט געפאַלען דעם קייסער צו די פיס און געזאָגט: קען פאַר דעם גרויסן חסד, וואָס ער טוט מיט איהם.

"איהר דאַרפט מיר ניט דאַנקען, ווייל איך טהו מיט אייך קיינע חסדים, גוטער מענש", האָט נאַפּאָלעאָן דרוהיג און גאַנץ געראַסען געזאָגט. "איהר האָט פאַרלאַנגט איך זאָל אייך ערקלעהרען ווי מיר איז געווען אויפ'ן הארצען, ווען דער קאַזאַקער אָפיציר האָט מיר גע־קיצעלט די פיאָטעס, נו האָב איך אייער פאַרלאַנג יעצט ערפילט און ערקלעהרט אייך: מיין לעבער רבי, מיר איז געווען אויפ'ן הארצען ווען מען האָט מיר גע־קיצעלט די פיאָטעס, פונקט ווי אייך איז געווען אויפ'ן הארצען, ווען די פעטליע איז געלעגען אויפ'ן האַלז!"

"איהר דאַרפט מיר ניט דאַנקען, ווייל איך טהו מיט אייך קיינע חסדים, גוטער מענש", האָט נאַפּאָלעאָן דרוהיג און גאַנץ געראַסען געזאָגט. "איהר האָט פאַרלאַנגט איך זאָל אייך ערקלעהרען ווי מיר איז געווען אויפ'ן הארצען, ווען דער קאַזאַקער אָפיציר האָט מיר גע־קיצעלט די פיאָטעס, נו האָב איך אייער פאַרלאַנג יעצט ערפילט און ערקלעהרט אייך: מיין לעבער רבי, מיר איז געווען אויפ'ן הארצען ווען מען האָט מיר גע־קיצעלט די פיאָטעס, פונקט ווי אייך איז געווען אויפ'ן הארצען, ווען די פעטליע איז געלעגען אויפ'ן האַלז!"

מיר ווילען וויסען

פון וואָס אַרט אייך ווער.

וואו זענען די "סמאַרט גאַיס" וועלכע האָבען אין "קאַפע" ניט אויפגעהערט צו שרייען: "ווייל שאַו יו"! מיר וואָלטען בלויז געוואָלט כאַפּען א קוק אויף זיי.

* * *

ווער וועלען זיין די ווייסאַל קאַזאַקען וועלכע וועלען פאָהרען קיין מאָנטרעאָל שטורמען דעם טראָן?

* * *

וויפיעל וויצע־פּרעזידענטען וועט מען דערוועהלען אין געווערקשאָפּען קאַפּיין צו געבען יעדען געוועזענעם גדול א פּלאַץ ער זאָל ניט פיהלען אז מען האָט איהם אויסגעוואָרפען?

* * *

ווער האָט פאַרשפּרייט דעם "פאַל־שען" קלאַנג, אז הרב זלאַטניק האָט רע־זיגנירט אלס דירעקטאָר פון דער ציוניס־טישער אָרגאַניזאַציע?

* * *

צי קלייבט זיך דער געוועזענער קאַמפּיין צו ברייגען "פּינה'ן" אלס מע־נעהשער?

* * *

ווער האָט געהאַלטען דאָס געלט, וואָס מען האָט געוואָלט, אז אלדערמאַן פיליפּס וועט ניט ערוועהלט ווערען?

* * *

ווי אזוי פיהלט אלדערמאַן גלעס ווייצענדיג אזוי הויך אין "טאָפּ אָף די פאַל", און ווי לאַנג וועט ער אזוי ציצען דאָרטען?

די מאָראַלישע ליאַלקע

א פרוי איז געגאַנגען מיט איהר עלטסטער טאָכטער, א 17־יאָהריגע מיי־דעל אין א געשעפט קויפען א ליאַלקע פאַר איהר איינגעסטער קינד. די פאַרקויפערין האָט איהר געוויזען א גרויסע, שעהנע ליאַלקע מיט רויטע בעקעלאַך און בלאַנדע לאָקען און זיך אָנגערופען.

— די ליאַלקע קען נעהן, עפענען די אויגען, און אז מען גיט איהר א קוועטש שרייט זי.

— די הערסט, די הערסט? — האָט די פרוי א זאָג געטאָן צו איהר 17־יאָה־ריגער בלאָנדער טאָכטער — הערסטו כאָטש, ווי א מיידעל דאַרף זיך פיהרען ווען מען גיט איהר א קוועטש?...

פון אַמעריקא קיין אייראָפּא אין זעקס שטונדען צייט

דער פראַנצויזישער אויטאָמאָביל־פאַבריק פון דער אויטאָמאָביל־פאַבריק פון דער אויטאָמאָביל־פאַבריק פון ד